

Olympiáda ľudských práv
XVIII. ročník, školský rok 2015/2016

Krajské kolo

Kategória: Stredné školy

Test - riešenia

Milé súťažiaci, milí súťažiaci,

test obsahuje 20 úloh a na ich vypracovanie máte 45 minút.

Každá úloha má jedno správne riešenie hodnotené 3 bodmi. Získať môžete 60 bodov.

Pozorne si prečítajte text a riešenie vpíšte do odpovedového hárku. Ak nepoznáte správnu odpoveď, hľadajte najlogickejšie riešenie. Ak sa pomýlite, predošlú voľbu zreteľne prečiarknite (X) a uveďte iné riešenie.

Nejde o to, či si detailne pamätáte texty dokumentov a udalosti, ide o to, ako rozmýšľate a či sa zaujímate o dianie u nás a vo svete.

Skratky použité v teste:

EÚ – Európska únia

SR – Slovenská republika

Úloha 1

Nedávno zomrel významný slovenský verejný činiteľ, v období komunistickej moci politický väzeň, kňaz – salezián, podporovateľ charity a ľudských práv, človek, ktorý sa snažil o autentické kresťanské poslanstvo v dnešnom modernom svete. Jeho meno je

- a) Vladimír Jukl.
- b) Ján Chryzostom Korec.
- c) **Anton Srholec.**
- d) Jozef Emanuel Cubínek.

Úloha 2

Vlani zriadila Národná rada SR dva nové ľudskoprávne orgány, ktoré by mali prispieť k zlepšeniu prístupu k právam dvoch osobitne zraniteľných skupín obyvateľstva. Ide o tieto orgány:

- a) Splnomocnenec vlády **SR** pre národnostné menšiny a Splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity .

b) Najvyšší kontrolný úrad a Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

c) **Komisár pre deti a Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím.**

d) Spotrebiteľská ombudsmanka a Učiteľský ombudsman.

Úloha 3

Základný dokument zakotvujúci základné práva a slobody občanov a občianok EÚ v styku s inštitúciami EÚ a pri implementácii právnych predpisov EÚ jednotlivými členskými štátmi EÚ sa nazýva

a) Kodanský dokument o ľudskej dimenzii.

b) Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

c) Všeobecná deklarácia ľudských práv.

d) **Charta základných práv Európskej únie.**

Úloha 4

Názvom Medzinárodná listina ľudských práv (*International Bill of Human Rights*) sa zvyčajne označuje súbor troch kľúčových ľudskoprávných dokumentov OSN. Sú to:

a) Všeobecná deklarácia ľudských práv, Medzinárodný dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy, Dohovor o právnom postavení utečencov.

b) Všeobecná deklarácia ľudských práv, Medzinárodný dohovor o zabránení rasovej diskriminácie, Dohovor o právach dieťaťa.

c) **Všeobecná deklarácia ľudských práv, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.**

d) Charta základných práv EÚ, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Európska sociálna charta.

Úloha 5

Vlani sme si pripomenuli 40. výročie prijatia Helsinskej deklarácie. V auguste 1975 sa hlavy všetkých vtedajších európskych krajín jej podpisom zaviazali k „rešpektovaniu ľudských práv a základných slobôd, včítane slobody zmýšľania, svedomia, náboženstva a presvedčenia“. V reakcii na podpis deklarácie vzniklo v bývalom Československu občianske hnutie, ktoré aj za cenu prenasledovania a postihov verejne požadovalo od štátu, aby si svoje ľudskoprávne záväzky plnil. Občianske hnutie sa volalo:

a) The Plastic People of the Universe.

b) Hnutie na obranu nespravodlivo stíhaných.

c) Solidarita.

d) Charta 77.

Úloha 6

Hlavným prínosom Dohovoru OSN o právach dieťaťa je to, že

a) uznáva deti za nositeľov a nositeľky ľudských práv – z pasívnych objektov starostlivosti dospelých sa deti stávajú aktívnymi subjektmi rozhodovania o svojom živote.

b) zakotvuje absolútny zákaz trestu smrti pre deti v čase vojny.

c) stanovuje jednotnú hranicu plnoletosti na završených 18 rokov života človeka.

d) je to dohovor, ku ktorému doteraz pristúpilo najviac štátov na svete (194).

Úloha 7

Jedným z hlavných garantov ochrany základných práv a slobôd občanov a občianok v SR je:

a) Najvyšší kontrolný úrad SR.

b) súdna moc.

c) Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť .

d) Centrum právnej pomoci.

Úloha 8

V marci 2016 sa na Slovensku konajú voľby do Národnej rady SR. Veková hranica volebného práva pri týchto voľbách je zákonom stanovená na:

a) 18 rokov dovŕšených v deň konania volieb v prípade práva voliť i práva byť volená/volený.

b) 18 rokov dovŕšených v deň konania volieb v prípade práva voliť a 21 rokov v prípade práva byť volená/volený.

c) 21 rokov dovŕšených v roku konania volieb v prípade práva voliť a 18 rokov v prípade práva byť volená/volený.

d) 21 rokov dovŕšených v deň konania volieb v prípade práva voliť i práva byť volená/volený.

Úloha 9

Ktorá veta vystihuje podstatu, zmysel a význam ľudských práv?

a) Ľudské práva sú privilegiá udeľované štátom na zabezpečenie slušného života všetkým ľuďom, ktorí si to zaslúžia.

b) Ľudské práva sú výsady, ktoré si človek vybojuje vo voľnej politickej a trhovej súťaži s ostatnými ľuďmi.

c) Ľudské práva sú prirodzené a neodňateľné oprávnenia prináležiace každému človeku, ktorých garantovaním štát vytvára rámec pre dôstojný život svojich obyvateľiek a obyvateľov, podľa princípov slobody, rovnosti, solidarity a spravodlivosti.

d) Ľudské práva sú také oprávnenia, ktoré človeku prináležia len vtedy, ak si splnil všetky zákonné povinnosti voči rodine a štátu.

Úloha 10

Podľa medzinárodných ľudskoprávných dohovorov a legislatívy SR je mučenie a kruté, neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie:

a) dovolené len pri vyšetrovaní obzvlášť závažných trestných činov, za podmienok stanovených trestným zákonom.

b) zakázané za každých okolností, rovnako v čase mieru i vojny.

c) dovolené len v čase vojny, za účelom získania významných spravodajských informácií.

d) dovolené len so súhlasom dozorujúceho prokurátora, ak sa obvinený človek pri vyšetrovaní správa drzo, neúctivo a agresívne k vyšetrovujúcim orgánom.

Úloha 11

Princíp nepremlčateľnosti ľudských práv znamená:

a) povinnosť vyšetrovateľa alebo prokurátora vypočúvanú osobu poučiť o jej právach.

b) zásadu, že ľudské práva nezanikajú ich nevyužitím alebo neuplatnením v určitej lehote.

c) zákonné ustanovenie, že pri trestných činoch proti ľudskosti neexistuje premlčacia doba.

d) zásadu, že nikoho nemožno ľudských práv zbaviť rozhodnutím vyššej moci.

Úloha 12

Princíp slobodných volieb znamená:

a) že hlas všetkých voličov a voličiek má rovnakú hodnotu.

b) možnosť bezbariérového prístupu do volebných miestností pre osoby so zdravotným postihnutím vo všetkých volebných obvodoch SR.

c) možnosť výberu medzi rôznymi stranami či kandidujúcimi osobami a sloboda šírenia a prijímania informácií o stranách či kandidujúcich osobách vo volebnej kampani.

d) možnosť voliť pre všetky osoby, ktoré nie sú zbavené osobnej slobody rozhodnutím súdu.

Úloha 13

Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom len ak ide o

- a) ochranu cti a dôstojnosti verejných činiteľiek a činiteľov.
- b) opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.
- c) ochranu viery, vyznania a náboženského presvedčenia iných ľudí.
- d) ochranu štátnych symbolov, napríklad znaku, vlajky, hymny pred ich zneuctením.

Úloha 14

Najkomplexnejší medzinárodný *právne záväzný* dokument zakotvujúci práva osôb patriacich k národnostným menšinám sa nazýva:

- a) Deklarácia OSN o právach osôb patriacich k národnostným, etnickým, náboženským alebo jazykovým menšinám (1992).
- b) Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov (1992).
- c) **Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín Rady Európy (1995).**
- d) Haagske odporúčania Vysokého komisára OBSE pre národnostné menšiny (1999).

Úloha 15

Každá osoba má v SR právo sama alebo s inými obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu formou petície na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami. Petíciou však nemožno:

- a) navrhovať zmenu ústavy a ústavných zákonov.
- b) **vyzývať na porušovanie základných práv a slobôd a zasahovať do nezávislosti súdov.**
- c) zasahovať do majestátu najvyšších ústavných činiteľov a činiteľiek.
- d) spochybňovať záujmy a názory demokratickej väčšiny.

Úloha 16

Celý názov právneho predpisu, pre ktorý sa v SR zaužíval názov *antidiskriminačný zákon*, znie:

- a) zákon o rovnosti mužov a žien, detí a rodičov, mladých a starých ľudí, menšín a väčšiny.
- b) zákon o rovnosti všetkých občanok a občanov pred zákonom.
- c) **zákon o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov.**

d) zákon o predchádzaní a eliminácii rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie.

Úloha 17

Vo februári 2015 schválila vláda SR historicky prvý komplexný programový dokument pre oblasť verejných politík súvisiacich s realizáciou ľudských práv. Jeho názov je

a) **Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike.**

b) Národný akčný plán predchádzania a eliminácie diskriminácie.

c) Celonárodná stratégia presadzovania základných práv a slobôd v SR.

d) Celoštátny plán výchovy k ľudským právam v Slovenskej republike.

Úloha 18

Podľa Dohovoru o právnom postavení utečencov je utečencom/utečenkou osoba, ktorá

a) spáchala trestný čin a uteká pred spravodlivosťou do iného štátu.

b) bola vo svojom domovskom štáte zbavená občianstva z akýchkoľvek dôvodov a vypovedaná z domovskej krajiny.

c) sa v dôsledku nepriaznivej hospodárskej a sociálnej situácie vo svojej krajine ilegálne uchádza o prácu v zahraničí.

d) **sa nachádza mimo svojho štátu a má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov.**

Úloha 19

Uveďte, ktoré opatrenie *nepovažujete* za priamu alebo nepriamu diskrimináciu:

a) zamestnávateľ neprijme uchádzačku do zamestnania, lebo sa od jedného svojho podriadeného dozvie, že je tehotná. Ako dôvod neprijatia uchádzačky uvedie nesplnenie odborných kritérií.

b) **zamestnávateľ neprijme do zamestnania na miesto zahraničného obchodného zástupcu pre Latinskú Ameriku uchádzača, ktorý neovláda španielsky ani portugalský jazyk. Uchádzač namieta, že po anglicky sa perfektne dohovorie všade.**

c) prevádzkar reštaurácie vykáže z miestnosti Róma, ktorý sa správa ako bežný zákazník a ničím nevzbudzuje pozornosť. Ako dôvod uvedie, že je tam uzavretá spoločnosť, čo však nie je nikde vypísané.

d) zdravotná poisťovňa nemá upravené vstupy bezbariérovým spôsobom, takisto nemá k dispozícii informačné materiály pre slabozrakých. Ako dôvod uvedie, že na to nemá potrebné prostriedky.

Úloha 20

Prvý článok Všeobecnej deklarácie ľudských práv z roku 1948 znie:

a) Všetky národy majú právo na sebaurčenie. Na základe tohto práva slobodne určujú svoj politický štatút a slobodne uskutočňujú svoj hospodársky, sociálny a kultúrny vývoj.

b) **Všetci ľudia sa rodia slobodní a rovní v dôstojnosti i právach. Sú obdarení rozumom a svedomím a majú konať v duchu bratstva.**

c) Všetci ľudia budú bratia.

d) Tieto pravdy pokladáme za samozrejmé: všetci ľudia sú stvorení ako seberovní; Stvoriteľ ich obdaril istými neodňateľnými právami, medzi ktoré patrí život, sloboda a budovanie šťastia.

Zdroje:

Ústava SR, antidiskriminačný zákon, odborné publikácie o ľudských právach

Medzinárodné ľudskoprávne dohovory

Denná tlač, internet, médiá

Autor: PhDr. Kálmán Petőcz

Recenzentka: PhDr. Dagmar Horná, PhD

Redakčná úprava: PhDr. Dagmar Horná, PhD

Celoštátna komisia Olympiády ľudských práv

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2016